

Rapport 2007:99

Arkeologisk utredning etapp 1 och etapp 2

Ombyggnation av elnätet i området Åsbo - Ryckelsby - Bleckenstad

RAÄ 102, 104 m fl
Åsbo och Ekeby socknar
Boxholms kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Ombyggnation av elnätet i området Åsbo - Ryckelsby - Bleckenstad

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter.	6

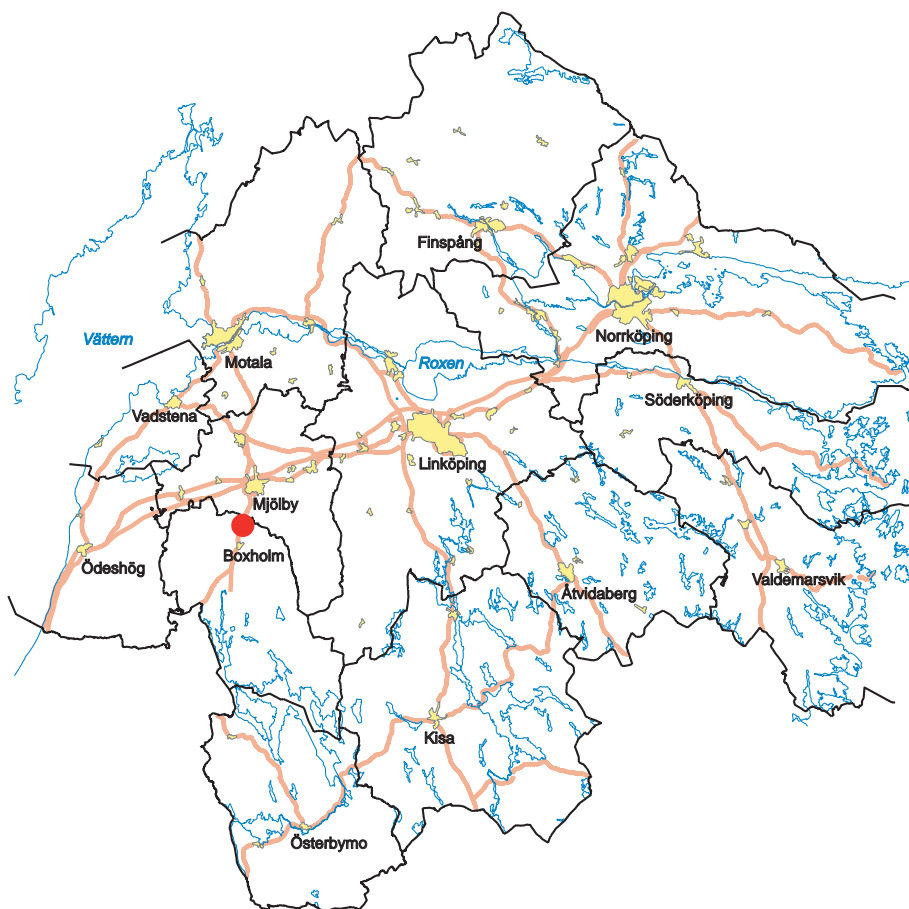
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Under perioden mars – oktober 2005 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 utmed sträckan Åsbo – Ryckelsby – Bleckenstad i Åsbo och Ekeby socknar, Boxholms kommun. Detta skedde inför rase-ring av befintlig luftledning samt markarbeten i samband med att nya jordledning- ningar skulle dras. Arbetet utfördes på uppdrag av Vattenfall Eldistribution AB. Vid sökschaktningarna framkom inget av arkeologiskt intresse.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Gröna kartans blad 8F SV Linköping med sträckningar för ny jordkabel (röd) och rasering (blå) markerade. Skala 1:50 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde, under perioden mars till oktober 2005 en arkeologisk utredning etapp 1 och etapp 2 i samband med schaktandet för nya jordledningar och rasingen av luftledningar mellan Åsbo, Ryckelsby och Bleckenstad i Åsbo och Ekeby socknar, Boxholms kommun. Rasingen av luftledning omfattade en sträcka på ca 1 km och jordledningarna omfattade en sträcka på ca 8,5 km.

Den arkeologiska utredningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var Vattenfall Elddistribution AB vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvariga för utredningen var antikvarierna Viktoria Björkhager och Kjell Svarvar. Ansvarig för utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Ombyggnationen av elnätet genomfördes i Ekeby och Åsbo socknar, mellan Mjölby och Boxholm i den sydvästra delen av Östergötland. Området ligger söder om östgötaslätten på höjder mellan 105 och 135 m ö h och ingår i ett småkuperat jordbruks- och skogslandskap som genomskärs av Svartån och dess biflöde Lillån.

Ekeby socken är rik på fornlämningar. Dessa är i huvudsak koncentrerade till Svartån och utgörs till stor del av stensträngar, gravfält och ensamliggande gravar från äldre järnålder (500 f Kr – 400 e Kr). En hällkista (RAÄ 4) daterad till ca 2000 f Kr är belägen på en mindre höjd väster om Väg 32 och visar på det stora arkeologiska potential som finns i området.

Kortare schaktningssträckor för jordkabel utfördes invid fastigheten Tunaberg 3:2 i ett område där det enligt lantmäterikarta från 1778 (D19-24:1) legat tre torp (RAÄ 82:3, 82:4 och 82:5). Två av dessa områden är idag bebyggda. En kortare sträcka mellan fastigheten Grönlunds Bandel 1:2 och befintlig kraftledning kom även att beröras av schaktningsarbetet. Denna sträcka ligger direkt intill järnvägsspåret, nordost om Svartån och omges inte av några idag kända fornlämningar.

Även vid Svartån intill vägar kring Norra och Södra Skattegården skedde schaktningsarbeten för jordkabel. Detta område utgörs till stora delar av blötmark och ligger ett hundratal meter söder om ovan nämnda hällkista (RAÄ 4). Ca 300 meter SSV om denna schaktsträcka hade tidigare en arkeologisk förundersökning utförts. Här påträffades ugnsväggar med slagg som härrör från järnframställning samt keramik som kunde dateras till äldre järnålder (Carlsson 2002a).

Två längre sträckor omfattades av schaktningsgrävning för jordkabel: Dala-Bärbäck och Ljungby-Diseberg. I det förstnämnda området är endast sentida lämningar kända så som en torplämning, en bebyggelselämning, två väghållningsstenar och en milsten. Två arkeologiska utredningar har dock ägt rum på platsen jordkabelsträckningen Dala-Bärbäck.

Öster om bebyggelselämning, RAÄ 3, vid ett potentiellt förhistoriskt boplatssläge skedde en arkeologisk sökschaktsgrävning. Inget av arkeologiskt intresse framkom (Carlsson 2002b). Ett område vid den nordligaste delen av ledningssträckan har också varit föremål för en arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning. Inte heller här påträffades något av arkeologiskt intresse (Zetterlund 1997).

Området kring den andra längre jordkabelsträckningen, Ljungby-Diseberg, hade inte varit föremål för någon större arkeologisk undersökningsverksamhet. Detta område är mycket rikt på fornlämningar, bl a omfattande gravfält vid Ryckelsby. Kabelsträckningen passerade här en boplat i åkermark, bestående av överplöjda och kringspridda härdar, keramik samt en bränd flintbit, invid vägen mellan Ryckelsby och Ekeby (RAÄ 223).

Ledningssträckan passerade också en kvadratisk stensättning (RAÄ 190) och läget för en nu försvunnen runsten (RAÄ 271) på åkermark norr om Boarp. I anslutning till jordkabelsträckningens östligaste del, söder om Ljungby, hade tidigare en arkeologisk förundersökning ägt rum. Här påträffades en härd, kolkoncentration, ett sotigt kulturlager samt ett skärvestensflak. Härden dateras till äldre järnålder (Björkhager 2003).

På en ca 1 km lång sträcka nordväst om Svartån raserades befintliga elledningar. Sträckan löpte invid en fångstgrop (RAÄ 243) och två gravfält (RAÄ 102 och 104) på en mindre åsrygg i nordostlig-sydvästlig riktning. Vid besiktning (2005-03-15) kunde konstateras att arbetet här kunde ske med förutsättningen att åsen inte användes för transport och att samtliga stolpar togs ned med beaktande av gravfälten i väster.

De olika sträckorna för jordkabel passerade en rad medeltida bytomter, särskilt på sträckan Ljungby-Diseberg. Ljungby nämns redan på 1300-talet i ett brev utfärdat av Ingevald i Laggarp. Ryckelsby omnämns i de skriftliga källorna 1357 och Boarp 1427. I Diseberg omnämns en kvarn 1413 (SOFI).

Den kända fornlämningsbilden i området i kombination med namnformerna pekar på att området varit intensivt nyttjat i äldre järnålder och framåt. Ort-namn-kronologiskt tyder exempelvis namnformerna med efterleden -by på en etablering under järnålder.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om fast fornlämning skulle beröras av schaktningen. Om fast fornlämning framkom skulle schaktsträckningen, om möjligt, justeras. Fast fornlämning som påträffades skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning.

Metod och dokumentation

Vid den arkeologiska utredningens etapp 1 kunde man genom besiktning i fält konstatera att flera delar av sträckningarna gick i områden som inte var av arkeologiskt intresse och att dessa därför kunde släppas vad gällde arkeologiska insatser.

I de fall där ledningssträckningen inte gick att ändra och fornlämningar fanns i anslutning till den planerade ledningssträckningen utfördes en arkeologisk utredning etapp 2. Denna genomfördes i form av sökschaktsövervakning på utvalda platser samt anvisandet av stolplacering och körvägar. Schakten grävdes med maskin. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Resultat och tolkning

De kända fornlämningar som passerades vid schaktningens arbetet har sammanställts i tabellen nedan för att ge en bild av fornlämningsbeståndet i ledningsschaktens/raseringssträckningens omgivning.

Inga fornlämningar framkom vid sökschaktningen och de tidigare registrerade fornlämningarna kvarligger orörda. I flera fall var det möjligt att i ett tidigt

skede ändra sträckningen så att fornlämningar helt kunde undvikas vid ledningsarbetena. Östergötlands länsmuseum bedömde härmed att den planerade ledningsdragningen kunde genomföras som planerat.

Referenser

- Björkhager V. 2003. *Fjättmunna-Linnefors. Ekeby socken, Boxholms kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 58:2003. Linköping.*
- Carlsson T. 2002a. *Järnålderslämningar vid Lilläng, Strålnäs. Ny luftledning mellan Strålnäs och Boxholm. Ekeby socken, Boxholms kommun, Östergötland. Rapport UV Öst 2002:24. Riksantikvarieämbetet. Linköping.*
- Carlsson T. 2002b. *Elledning mellan Dala-Linnefors samt vid Bärback. Arkeologisk utredning av boplatssläge i Ekeby socken, Boxholms kommun, Östergötland. Rapport UV Öst 2002:28. Riksantikvarieämbetet. Linköping.*
- Zetterlund P. 1997. *Väg 32. Boxholm-Bleckenstad. Arkeologisk utredning, etapp 2. Öringe 2:39, 1:3 m fl, Ekeby och Mjölby socknar, Boxholm och Mjölby kommuner, Östergötland. Rapport UV Linköping 1997:53. Riksantikvarieämbetet.*
- Fornminnesregistret för Ekeby och Åsbo socknar
www.sofi.se/ortnamnsregistret

Kartblad	RAÄ nr.	Fornlämningstyp
085 10	154	Fyndplats för tunnackig flintyxa
085 10	190	Stensättning
085 10	223	Boplats ca 90 x 70 m
085 10	251	Stensättning (?)
085 10	271	Runsten, uppgift om
085 11	295	Fyndplats för båtyxa
085 11	315	Gårdstomt
085 11	321	Torplämning
085 21	102	Gravfält ca 100 x 25 m
085 21	104	Gravfält ca 60 x 20 m
085 21	243	Fångstgrop ca 7 m i diameter

Tekniska uppgifter

Sträckning	Åsbo-Ryckelsby-Bleckenstad
Socknar	Ekeby och Åsbo
Kommun	Boxholm
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 102, 104, 223, 243 m fl.
Ekonomiska kartans blad	085 10 (8F 1a Diseberg), 085 11 (8F 1b Strålnäs) och 085 21 (8F 2b Hulterstad)
Koordinater	X 64558133 – X 6460223, Y1451263 – Y 1458844
Koordinatsystem	Sweref 99
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning, etapp 1 och etapp 2
Länsstyrelsens dnr	431-3506-05
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	2005 muntligt
ÖLM dnr	125/05
ÖLM projektnr	530253
Uppdragsgivare	Vattenfall Eldistribution AB
Kostnadsansvarig	Vattenfall Eldistribution AB
Projektledare	Viktoria Björkhager, Kjell Svarvar
Rapportarbete	Mats Magnusson
Utredningstid	2005-03-07—2005-10-14
Fältarbetstid	2005-10-14
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Johan Levin
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2007:99 © Östergötlands länsmuseum

Under perioden mars – oktober 2005 utförde Östergötlands läns-
museum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 utmed sträckan
Åsbo – Ryckelsby – Bleckenstad i Åsbo och Ekeby socknar,
Boxholms kommun. Detta skedde inför rasering av befintlig luft-
ledning samt markarbeten i samband med att nya jordledningar
skulle dras. Vid sökschaktningarna framkom inget av arkeologiskt
intresse.